

2007/2008

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

Zločin a trest

Dominik Syka
IV. C
2007/2008

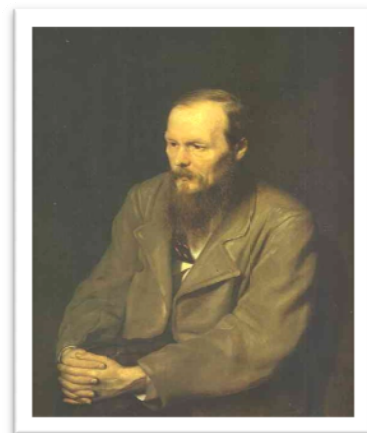

Fjodor Michajlovič Dostojevskij – Zločin a trest

Fjodor Michajlovič Dostojevskij (1821-1881)

Dostojevskij byl synem lékaře. Živil se literaturou a své romány diktoval stenografce, která se stala jeho ženou. Za údajné veřejné čtení otevřeného dopisu Bělinského Gogolovi, které se uskutečnilo v kroužku Petraševského, byl odsouzen k trestu smrti! Na poslední chvíli dostal milost a čekaly ho „pouze“ nucené práce a vojenská služba na Sibiři, kde strávil 9 let.

Dostojevskij je považován za zakladatele psychologické prózy. Napsal naturalistické romány Zločin a trest, Idiot, Běsi a Bratři Karamazovi (Legenda o velikém inkvizitorovi) nebo kratší prózy Zápisky z Mrtvého domu, Zápisky z podzemí a Hráč.

Zločin a trest (1866)

Hlavní postavy:

- *Rodion Romanovič Raskolnikov* - ústřední postava, chudý student, idealista, melancholik, odbojný individualista, velmi hrdý člověk
- prostitutka *Sofja Semjonovna Marmeladovová (Soňa)* – nesmělá, nesobecká, obětavá, oddaná, soucitná
- *Semjon Zacharyč Marmeladov* – alkoholik, ztroskotanec, otec Soni
- *Dmitrij Prokofjič Razumichin* – upřímný, prostý, inteligentní a praktický student, přítel Raskolnikovův
- *Avdoťja Romanovna Raskolnikovová (Duňa)* – Rodionova sestra, hrdá, dobrosrdečná, obětavá, milující svého bratra
- *Pulcherija Alexandrovna Raskolnikovová* – starostlivá matka
- *Petr Petrovič Lužin* – egoista, který se žene za kariérou, prospěchář
- *Porfirij Petrovič* – inteligentní, důvtipný policista (resp. vyšetřující soudce), mnohomluvný praktický požitkář

Vznik románu:

Dostojevskij napsal Zločin a trest v německém Wiesbadenu mezi červencem 1865 a únorem 1866. V té době měl velké problémy s dluhy, které si nadělal hazardními hrami, ale také svou snahou pomoci rodině svého zemřelého bratra Michaila (†1864).

Myšlenku na napsání románu měl však již od poloviny 50. let, kdy se vrátil z vězení a vyhnanství v Omsku. Do vyhnanství se dostal za svou účast v kroužku utopických socialistů tzv. Petraševců. Po odpykání trestu však Dostojevskij mění radikálně své názory a je přesvědčen, že násilná revoluce nemůže být řešením, protože násilí plodí zlo a zlo páchané ve jménu dobra se nakonec obrátí proti svému původci.

Děj románu:

Zločin a trest je román rozdělený na šest částí + epilog. Děj se odehrává v Petrohradu a v závěru románu na Sibiři. Hlavním hrdinou je chudý student Rodion Romanovič Raskolnikov, který naplánuje a provede vraždu staré lichvářky Aleny Ivanovny, kterou chce oloupit. Při činu je však vyrušen její sestrou Lizavetou, kterou zabije (také sekyrou). Naplánovaný zločin se mu podaří, nenechá za sebou žádné stopy. I když si svůj čin „filosoficky“ odůvodňuje, uvědomuje si zároveň jeho nesmyslnost a zřůdnost a dostává se do těžkých depresí. Seznamuje se s alkoholikem Semjonem Zacharyčem Marmeladovem a jeho dcerou Soňou. Protože Marmeladov utrácí všechny peníze za alkohol, Soňa musí pro rodinu vydělávat peníze prostitucí.

Raskolnikov, který nemůže unést strašné tajemství vraždy, se svěřuje Soně. Ta mu radí, aby se přiznal. Mezitím policejní inspektor Porfirij Petrovič, který vraždu vyšetřuje a je přesvědčen o Raskolnikově vině, zatýká nevinného člověka (Mikolka), který se k vraždě přiznává. To je však zkouška Raskolnikovova svědomí. Ten přesvědčuje sám sebe o morální oprávněnosti svého činu, ale nepočítal s tím, že bude postaven před takovou volbu. Po vnitřním boji se Raskolnikov přiznává. Je odsouzen na nucené práce na Sibiři. Tam jej doprovází Soňa, která jej miluje. Svou čistou a upřímnou láskou a vírou v Boha způsobuje Raskolnikovo obrácení.

Charakteristika díla:

Román je vystavěn na kriminální zápletku, ale ta nemá hlavní význam. Dramatičnost románu netkví v dějové linii, která je poměrně chudá, ale ve vnitřním morálním a psychickém dramatu hlavního hrdiny, který je zachycen ve vnitřních monologích, snech a nedokončených dialozích.

Hlavní ideou díla je polemika s extrémním individualismem, který má své kořeny v německé novověké filosofii a v západním myšlení vůbec. Raskolnikov si svůj zločin vysvětluje teorií o silných a slabých jedincích. Silní jedinci mají právo překračovat meze etických norem, které jsou závazné pro jiné. Zároveň je ve svém pocitu odloučenosti a nadřazenosti nad ostatními ukázán Raskolnikov jako romantický hrdina, avšak již zcela v realistickém duchu Dostojevského tvorby.

I když román obsahuje četné pasáže popisující realie tehdejšího života, má román spád. Hlavní těžiště románu tkví v obrazu vnitřního duševního souboje dobra a zla, idejí a lidskosti, morálky a zvrácenosti. Hlavní hrdina prožívá trýznivé stavy mezi krutou realitou skutečnosti a hrůznou realitou svého snu, které jsou skvěle vykresleny.

Z knihy

Dostojevskij, Fjodor Michajlovič: Zločin a trest

Překlad: Jaroslav Hulák, Lidové nakladatelství, Praha 1977